

MIKAEL OCH PETER ANDERSSON

**EBBARP, BÄLJANE Å
ANSÖKAN OM UTRIVNING**

SAMRÅDSUNDERLAG

30 622

Lund 2021-11-25

MIKAEL OCH PETER ANDERSSON

EBBARP, BÄLJANE Å ANSÖKAN OM UTRIVNING

Innehåll

1	Inledning	2
2	Administrativa uppgifter	2
3	Nuvarande förhållanden	3
3.1	Lokalisering	3
3.2	Höjdsystem	4
3.3	Befintlig anläggning.....	4
3.4	Planförhållanden	8
3.5	Tillstånd och villkor	9
3.6	Hydrologi	9
3.7	Riksentressen och naturmiljö.....	9
3.8	Miljö kvalitetsnormer.....	10
3.9	Kulturmiljö.....	10
4	Sökt verksamhet	12
4.1	Åtgärder	12
4.2	Genomförande.....	13
4.3	Skyddsåtgärder.....	14
5	Nollalternativ	14
6	Miljökonsekvenser.....	15
6.1	Naturmiljö	15
6.2	Kulturmiljö.....	15
6.3	Landskapsbild	16
6.4	Enskilda intressen	16
7	Förslag på MKB:s utformning och innehåll.....	17
8	Referenser	18

MIKAEL OCH PETER ANDERSSON

EBBARP, BÄLJANE Å ANSÖKAN OM UTRIVNING

1 Inledning

Ebbarp kraftverk i Bäljane å ägs av Mikael och Peter Andersson. Anläggningen ingår i prövningsgrupp 1 i den nationella planen för omprövning av vattenkraft. Ansökning om tillstånd skall göras senast den 1:a februari 2022.

Mikael och Peter Andersson avser att upphöra med kraftverksdriften och riva ut samtliga dämmande delar av dammanläggningen. Bäljane å ska återställas till ett naturligt tillstånd och systemet ska framgent inte innebära vare sig underhåll- eller dammsäkerhetsansvar.

Samråd med myndigheter och särskilt berörda är en del av tillståndsansökan till Mark- och miljödomstolen. Inför tillståndsprövaelsen ska samråd genomföras. Detta samrådsunderlag utgör utgångspunkt för det avgränsningssamråd som skall genomföras.

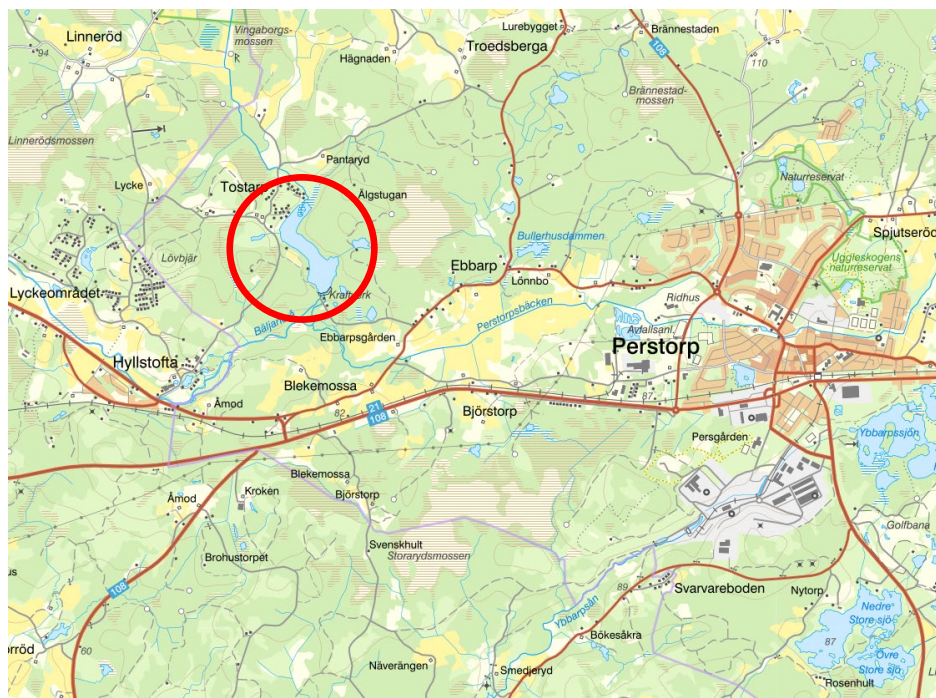
2 Administrativa uppgifter

Huvudman:	Mikael Andersson och Peter Andersson
Ombud:	Viktor Hebrand, Fiskevårdsteknik AB
Besöks- och brevadress:	Kaprifolievägen 1, 227 38 Lund
Telefon:	0707-915680
E-post:	Viktor.hebrand@fiskevardsteknik.se
Fastigheter:	Perstorp Tostarp 1:12, Perstorp Tostarp 1:14, Perstorp Ebbarp 17:1, Perstorp Ebbarp 1:11

3 Nuvarande förhållanden

3.1 Lokalisering

Ebbarp kraftverk är beläget ca 4,5 km väster om samhället Perstorp i Skåne (figur 1). Kraftverket ligger i Bäljane å ca 16 km innan dess mynning i Rönne å.

Figur 1. Ebbarp kraftverk är beläget 4,5 km väster om Perstorp. Kraftverkets placering är markerad med en rödfärgad cirkel. © Lantmäteriet

3.2 Höjdsystem

Samtliga höjder anges i RH2000. Höjder är inmätta med RTK-GPS som ger en noggrannhet på ca ± 1 cm.

Höjder i vattendomen är angivna i ett lokalt höjdsystem. Fixen består av en ring med 10 cm i diameter, inhuggen i högsta punkten av en bergsklack, 15,7 m vinkelrätt från väggkant och 14,5 m vinkelrätt från kanal-kanten.

Fixen kunde inte identifieras vid inmätningen.

För att konvertera höjdsystemen används skibordsdammens krön. Krönet har höjden 103,50 i lokalt höjdsystem (LH) och +74,60 i RH2000. Som konvertering används därför $\text{RH2000} + 28,90 \text{ m} = \text{LH}$.

3.3 Befintlig anläggning

Ebbarps kraftverk består av en 150 m lång lamelldamm av betong med överkant på ca +75,07, som löper tvärs över Bäljane å (figur 2,3). Lamelldammen ansluter på vänster sida till en fyllnadsdamm som sträcker sig ytterligare ca 130 m i nordvästlig riktning.

Centralt i lamelldammen finns ett 51 m långt skibordsöverfall med överkant på ca +74,60. Till höger om skibordet finns ett flodutskov med bredden 1,54 m (figur 4). Från flodutskovet rinner vattnet genom en ca 370 m lång naturfåra innan den rinner samman med Perstorpsbäcken (figur 5). Till vänster om flodutskovet finns en intagskanal i betong som leder fram till turbinhuset söder om intagskanalen. Turbinhuset innehåller två turbiner. Efter turbinhuset följer en ca 330 m lång utloppskanal som är nedsprängd i terrängen (figur 6).

Dammspegeln omfattar ca 15 ha vid dämningssgränsen. Dammen har dock varit avsänkt sedan sommaren 2020 efter ett sabotage. Avsänkningen har inneburit att ån delvis letat sig tillbaka till sin ursprungliga fåra (figur 7).

Figur 2. Översikt över kraftverksdammen.

Figur 3. Vy från vänster sida längs med kraftverksdamme

Figur 4. Uppströmsvy mot flodutskovet.

Figur 5. Naturfåran sträcker sig ca 370 m innan den mynnar i Perstorpsbäcken. Vy nedströms

Figur 6. Nedströms kraftverket följer en 330 m lång utloppskanal som är nedsprängd i berggrunden. Vy uppströms.

Figur 7. Översiktsfoto över det tidigare dämningpåverkade området. Till vänster syns den avsänkta kraftverksdammen och till höger ses fritidshus i området Tostarp. Vy nedströms

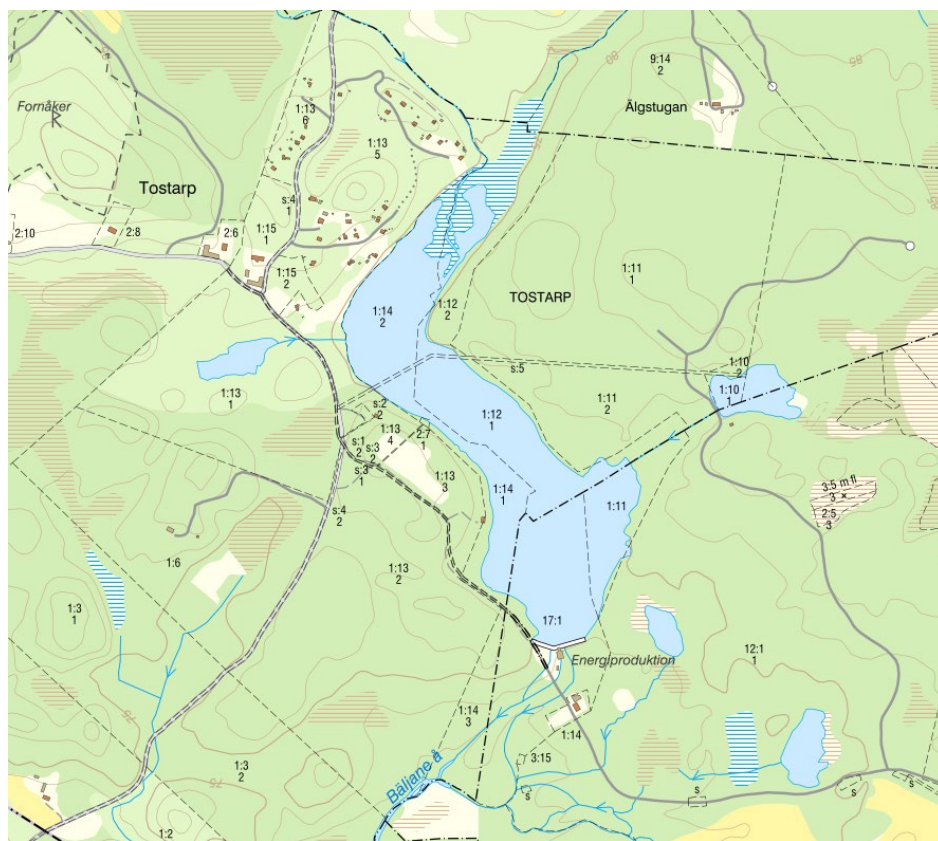
3.4 Planförhållanden

År 1986 antogs en detaljplan för Tostarp 1:13 för att reglera befintlig och tillkommande bebyggelse. Fastigheten Tostarp 1:13 angränsar till Ebbarpsdammens nordliga del (figur 8).

2010 togs underlag för en ny detaljplan fram där tanken var att möjliggöra fler fastigheter och större byggrätter. Planen blev aldrig fullföljd.

År 2020 blev Översiktsplan 2030 antagen i Perstorps kommun. Där behandlas området Tostarp (Perstorps kommun, 2021).

”Området ska kvarstå för i första hand fritidsbebyggelse. För Tostarp krävs en samlad översyn över VA-situationen och bebyggelseutvecklingen.”

Figur 8. Fastighetsförhållanden vid Ebbarp kraftverk. © Lantmäteriet

3.5 Tillstånd och villkor

Ebbarp kraftverks tillstånd regleras genom AD 14/1925. I domen lagligförklarades den då redan befintliga anläggningen och tillstånd gavs för att höja befintlig damm och kortidsreglera flödet.

Dämningsgräns ansattes till +74,60 (103,5 i LH), dvs nivån för skibordet. Ingen sänkingsgräns finns för dammen.

År 2008 omprövades verksamheten. En ny dom fastslog att en minimi-tappning alltid ska råda i naturfåran på 15 l/s. Ett förbud mot kortidsregleringen infördes och ett krav på att flödet förbi kraftverksdammen vid varje tillfälle skall motsvara tillrinningen +/- 20%.

3.6 Hydrologi

Vattenföringen i Bäljane å beräknas uppgå till ca 1,13 m³/s i medeltal under åren 2004-2019 (tabell 1). Värdena är baserade på uppmätta värden vid mätstation 1635-KLIPPAN och justerat till subid 386 och anpassad efter avrinningsområdets storlek (SMHI, 2021).

Tabell 1. Karaktäristiska vattenflöden i Bäljane å vid Ebbarp kraftverk (SMHI, 2021).

Karaktäristiska flöden	Vattenföring (m ³ /s)
HHQ	17,14
MHQ	7,56
MQ	1,13
MLQ	0,11
LLQ	0,03

3.7 Riksintressen och naturmiljö

Bäljane å är utsett som nationellt värdefullt vatten ur naturvårdssynpunkt (Naturvårdsverket, 2021). Bäljane å mynnar i Rönne å som är utsett till riksintresse för naturvård. Två nyckelbiotoper (lövskogslundar) finns strax norr om Ebbarpsdammen. En värdefull betesmark finns utpekad strax norr om Ebbarpsdammen. Ca 2 km uppströms Ebbarp kraftverk finns naturreservatet/Natura 2000-området Linneröd beläget.

Bäljane å utgör ett av de viktigaste lek- och uppväxtområdena för havsvandrande lax och öring i Rönne ås avrinningsområde.

3.8 Miljökvalitetsnormer

Ebbarp kraftverk ligger inom vattenförekomsten:

Bäljane å nr 1: Perstorpsån-Källa (Oderbäck) (VISS EU_CD: SE623330-134758).

Vattenförekomsten har en måttlig ekologisk status (VISS, 2021). Den dåliga hydromorfologiska statusen motiveras främst av att vattenförekomsten har bristande konnektivitet på grund av det definitiva vandringshindret som utgörs av Ebbarps kraftverk

Tabell 2. Statusklassning av miljökvalitetsnormer för vattenförekomsten Perstorpsån – Källa (VISS, 2021).

VISS 2021-03-01			
	Kvalitets-faktor	Parameter	Bäljane
			Klassning VISS
Ekologisk status			Måttlig
	Biologiska		
		Fisk	Måttlig
		Påväxt-kiselalger	Ej klassad
		Bottenfauna	Ej klassad
	Fysikaliska och kemiska		
		Näringsämnen	Hög
		Försurning	God
		Förorenande ämnen	Ej klassad
	Hydromorfologiska		
		Konnektivitet	Dålig
		Hydrologisk regim	Dålig
		Morfologiskt tillstånd	Otillfredsställande
Miljökvalitetsnorm			
	Ekologisk status	God 2027	

3.9 Kulturmiljö

Enligt länsstyrelsen i Skåne har anläggningen ett kulturhistoriskt värde där de värdebärande delarna består av turbinrum, dammvall och de stenlagda kanalerna (Olsson & Stalin Åkesson, 2021). Nedströms nuvarande anläggning finns även rester från en äldre kraftstation som uppfördes 1908.

Vid avsänkning av dammen framkom vad som liknar en äldre kvarnanläggning samt rester av stenmurar på det tidigare indämda området.

I samband med utrivning av vattenanläggningen ska ett program tas fram, för att åtgärderna ska kunna utföras med största möjliga hänsyn till kulturmiljövärdena.

4 Sökt verksamhet

4.1 Åtgärder

Utrivning

Verksamhetsutövaren avser att avsluta vattenverksamheten och riva ut samtliga dämmande delar av anläggningen. Åtgärderna innebär att den dämmande funktionen upphör och att fria vandringsvägar skapas förbi dammläget.

De planerade åtgärderna innebär att största delen av anläggningen tas bort (figur 9). Dammfundamenten på respektive sida av den gjutna betongdammen bevaras ur kulturmiljösynpunkt för att stärka läsbarheten över platsens historia. Åfåran kring dammläget återställs och den lilla dämning som är kvar upphör.

Turbinsump samt turbinhus rivs och platsen återställs. Av säkerhetsmässiga skäl fylls större delen av utloppskanalen igen. Material som finns tillgängligt från den rivna dammvallen används till igenfyllnaden så länge materialet räcker. Sprängsten på sidorna av kanalen används också som utfyllnad. Fyllnadsmaterial täcks av finkornigt material.

Den tidigare sjöbotten som torrlagts efter avsänkning kommer gradvis återgå till skogsmark. Gallring kommer att utföras för att främja återväxten av utvalda träd.

Figur 9. Illustration över vilka delar av dammen som kommer att avlägsnas. Betongdammen mellan de röda strecken avses att rivas ut.

Biotopvård

Utrivningen innebär att ca 1 km strömsträckor återfår sin naturligt strömmande karaktär. Åfåran är till stor del påverkad av rensning och är mycket smal jämfört med ett naturligt vattendrag (figur 10). Eventuellt kan biotopvård genomföras på sträckan för att uppnå en mer funktionell åfåra och påskynda återhämtningen.

Figur 10. Åfåran är till stor del påverkad av rensning och är onaturligt smal vilket skulle kunna åtgärdas med biotopvård.

4.2 Genomförande

De planerade åtgärderna kan genomföras på olika vis. Nedan följer ett förslag till indelning av arbetsetapper samt arbetsmoment vilka bör utföras i nämnd ordningsföljd inom varje etapp.

Etablering

- Materialplats iordningsställ efter miljömässigt anpassade behov
- Temporär bro etableras direkt nedströms flodutskovet för att effektivt kunna transportera material från dammen till utloppskanalen. Bron utförs exempelvis genom en tillfällig kulvert.

Dammvall

- Luckor rivs ut och dammen sänks av helt
- Dammvallen inklusive flodutskov och intag tas ned

- Botten vid flodutskovet anpassas till avsett djup, block och sten placeras ut för ett naturligt utseende

Kraftverk

- Turbin, generator och styrsystem demonteras och fraktas bort
- Rivning av turbinhus och intagskanal
- Turbinsump fylls igen

Utloppskanal

- Utloppskanal fylls igen med material från betongdammen
- Sprängsten från sprängningen av kanalen som ligger på sidorna används för att fylla igen kanalen
- Fyllnadsmassor täcks med ett lager med fint material

Avetablering

- Återställning av arbetsområdet
- Vid behov skickas avfall som uppkommit till godkänd mottagare enligt avfallsförordningen

4.3 Skyddsåtgärder

Vid arbetena ska följande försiktighetsmått vidtas:

- Miljövänliga hydraulvätskor, godkända enligt svensk standard SS155434, ska användas i de maskiner som nyttjas
- Medel för omhändertagande av läckage och spill från maskiner ska finnas tillgängligt på plats
- Slutgiltig avsänkning av dammen ska ske vid låg vattentemperatur

5 Nollalternativ

En miljökonsekvensbeskrivning ska alltid innehålla ett nollalternativ. Nollalternativet innebär att kraftverksdammen står kvar och måste förses med en fiskväg enligt bästa möjliga teknik.

6 Miljökonsekvenser

Nedan anges kortfattat den miljöpåverkan som kan förutses idag och som kommer att hanteras vidare i miljökonsekvensbeskrivningen.

6.1 Naturmiljö

Utrivningen av Ebbarp vattenkraftverk kommer leda till en förbättrad konnektivitet, vilket innebär att vattenlevande fauna generellt får bättre livsbetingelser då de lättare kan vandra inom systemet, får större genetiskt utbyte samt får tillgång till större arealer av habitat lämpliga för födosök och reproduktion.

Utrivningen av dammen innebär att ca 3500 m² strömhabitat återskapas i det tidigare dämningpåverkade området vilket kommer gynna strömlevande vattenfauna. Utrivningen innebär även att flera km av vattendrag öppnas upp för havsvandrande fisk. Lax och havsöring kommer få förbättrade möjligheter till reproduktion och uppväxt och därmed ge förutsättningar för en ökad smoltproduktion i Bäljane å. Utrivningen innebär även dämmets uppvärmande egenskaper kommer att försvinna vilket ses som positivt med avseende på klimatförändringarnas negativa påverkan på strömvattenekosystem.

Avsänkningen av den dämning som kvarstår, ca 2 m, kommer innebära att sediment i nuvarande indämda område frigörs. Åfåran bedöms relativt omgående att hitta tillbaka till sitt ursprungliga läge och erodera ned i hårdbotten. Sediment i den tidigare åbotten kommer således frigöras. Total beräknas ca 1000 m³ finsediment frigöras. Grumlingen bedöms ha en negativ påverkan kortsiktigt på fauna nedströms men kommer inte ha någon långsiktig effekt. Organiskt sediment kan vara syretärande. Sker avsänkningen vid låg vattentemperatur när syremättningen är hög i vattendraget bedöms inte fauna påverkas negativt av en något sänkt syrenivå. Vid kommande högflöden kan sedimenttransporten förväntas vara något förhöjd.

6.2 Kulturmiljö

Utrivningen av dammvall och kraftstation kommer ej påverka några kända fornlämningar. Det kulturhistoriska värdet vid Ebbarp kraftverk kretsar mycket kring resterna av den äldre kraftstationen som finns söder om nuvarande. Planerade åtgärder ämnar ej beröra den äldre stationen.

Den kulturhistoriska läsbarheten minskar något när betongdammen är utriven och utloppskanalen igenfylld samtidigt som kvarvarande jorddammsrester på sidorna till viss del motverkar detta.

6.3 Landskapsbild

Landskapsbilden uppströms Ebbarp kraftverk kommer ändra sig efter utrivningen. Från renoveringen av kraftverket på 1980-talet fram till 2020 när kraftverket var i drift var vattennivån vanligen runt dämningssgränsen. Vid dämningssgränsen dämmer Ebbarp kraftverk upp en yta uppströms på ca 15 ha där sjöliknande förhållanden råder. Utrivningen kommer resultera i att sträckan uppströms dammen återgår till sitt ursprungliga tillstånd. Ån kommer återgå till strömmande vatten. Det som tidigare utgjort dammbotten kommer torrläggas och övergå till ängsytor och svämplan. Ängsytorna kommer om inte bete sker gradvis övergå till blandskog.

6.4 Enskilda intressen

Nordväst om indämningssområdet på fastigheten Tostarp 1:13 finns en stugby med ett antal fritidshus. Landskapsbilden för fritidshusen påverkas av att dämningen i kraftverket inte kvarstår. Inga brunnar finns med i SGUs brunnregister som kan påverkas.

Vattendomen saknar sänkningsgräns varpå det inte finns någon skyldighet för ägaren att upprätthålla vattennivån i magasinet.

7 Förslag på MKB:s utformning och innehåll

Avgränsningssamrådet syftar till att behandla frågor om MKB:s avgränsningar och innehåll. Ett förslag till innehåll i MKB:n har därför tagits fram. Ett förslag till huvudrubriker presenteras nedan:

1. Inledning (bakgrund och syfte)
2. Beskrivning av den planerade verksamheten
3. Genomförande
4. Nollalternativet
5. Plan- och fastighetsförhållanden
6. Områdesbeskrivning
7. Områdesskydd (riksintressen, fornlämningar etc.)
8. Effekter och miljökonsekvenser
9. Påverkan på miljökvalitetsnormer
10. Sammanfattande bedömning
11. Referenser

Fiskevårdsteknik AB

Viktor Hebrand

Gustaf Dahlstrand

8 Referenser

- Naturvårdsverket. (den 18 11 2021). *Skyddad natur*. Hämtat från <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>
- Olsson, R., & Stalin Åkesson, H. (2021). *Vandringshinder i Skåne län V, Rönne å - Kulturhistorisk utredning*. Malmö: Länsstyrelsen Skåne.
- Perstorps kommun. (den 18 11 2021). *ÖP 2030*. Hämtat från <https://www.perstorp.se/byggaboochmiljo/samhallsplanering/oversiktsplan/op2030.4.30e91322161933d6aa47a5.html>
- SMHI. (den 18 11 2021). *Hydrologiska observationer: Stationsnummer 1635-KLIPPAN*.
- VISS. (den 18 11 2021). *VISS - Vatteninformationssystem Sverige. Perstorpsån-Källa (Oderbäck) (VISS EU_CD: SE623330-134758)*. Hämtat från <https://viss.lansstyrelsen.se>